

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Клопова Івана Олександровича
«Організаційно-економічне забезпечення державного регулювання
розвитку відновлюваної енергетики: теорія, методологія, механізм»,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

Актуальність теми дисертаційної роботи

Ефективність національного господарства характеризується, зокрема, ефективністю функціонування ринку енергетики як стратегічної інфраструктурної складової національної економіки. Сьогодні в Україні основними джерелами отримання енергії є традиційні енергоносії, тоді як на європейському та світовому ринках відбувається активне заміщення традиційних джерел енергозабезпечення у всіх сферах життєдіяльності суспільства на відновлювані (енергія сонця, хімічна енергія, енергія руху повітряних і водних мас і т.д.). Це пояснюється наявністю низки негативних явищ, що супроводжують процеси використання традиційних енергоносіїв (вичерпність ресурсів, загроза енергонезалежності країни, забруднення природного середовища, планетарні кліматичні зміни тощо). В результаті ускладнюються процеси підтримки енергетичної безпеки як на національному, так і на глобальному рівнях. Тому виникає потреба в детальному дослідженні процесів становлення відновлюваної енергетики в системі енергозабезпечення національної економіки з метою подальшого розвитку механізму державного регулювання розвитку відновлюваної енергетики в Україні.

Потребують також доопрацювання питання, що стосуються методики оцінки якості державного регулювання розвитку відновлюваної енергетики; організаційно-економічного забезпечення державного регулювання розвитку відновлюваної енергетики в Україні, тому дисертаційне дослідження Клопова Івана Олександровича на тему «Організаційно-економічне забезпечення державного регулювання розвитку відновлюваної енергетики: теорія, методологія, механізм» є актуальним і своєчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Актуальність обраної тематики підтверджується також тим, що дисертаційне дослідження узгоджується з основними напрямками наукових результатів, теоретичних положень і висновків досліджень, що були проведені в рамках науково-дослідної роботи Донбаської державної машинобудівної академії МОН України «Методологічний базис формування організаційно-економічного механізму диверсифікації джерел енергопостачання у промисловості» (номер державної реєстрації 0116U003613, 2016–2018 рр.), у рамках якої автором обґрунтовано теоретичні

основи комбінаторного ресурсно-детермінованого підходу до державного регулювання розвитку ВЕ в Україні, сформовано концептуальні основи формування організаційно-економічного забезпечення державного регулювання розвитку ВЕ в структурі енергозабезпечення національного господарства, розроблено методичні засади формування диверсифікованих інструментальних комплексів державного регулювання розвитку ВЕ, когнітивного й сценарного моделювання впливу держави на параметри розвитку ВЕ.

Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна

Дисертаційна робота характеризується логічною, завершеною структурою та послідовною побудовою, повною мірою висвітлює зміст визначених розділів. Стиль викладення матеріалів наукового дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує логічність, послідовність та доступність сприйняття. Також, в дисертаційній роботі Клопова І.О. сформульовано та обґрунтовано ряд положень, висновків, рекомендацій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну цінність, а саме:

вперше:

– запропонований та обґрунтований комбінаторний ресурсно-детермінований підхід до державного регулювання розвитку ВЕ в Україні, який полягає в диференціації методів і засобів впливу держави на процеси виробництва, розподілу й споживання енергії від відновлюваних джерел залежно від територіально локалізованих конфігурацій домінантних факторів розвитку ВЕ з урахуванням її видової структури, детермінованих технічно досяжним і економічно доцільним потенціалом продукування енергоносіїв з відновлюваних джерел на засадах максимізації еколого-економічної ефективності декарбонізації енергетики, що забезпечує досягнення збалансованого функціонування та оптимального розвитку системи енергозабезпечення держави і її регіонів (с.59-60, с.67-68);

– розроблено методологічні засади формування організаційно-економічного забезпечення державного регулювання розвитку ВЕ, особливістю яких є системність визначених специфічних принципів державного регулювання розвитку ВЕ (диференціація й комбінаторність засобів, еколого-економічна ефективність, інноваційність, енергосистемна цілісність, євроінтеграційний вектор) і принципів формування його організаційно-економічного забезпечення (законність, системність, цільова визначеність, комплементарність, повнота, несуперечливість, прозорість) та які включають взаємопов'язані й взаємозумовлені функціональні області (дослідницьку методологію та діяльнісну методологію), що закладає гносеологічне й онтологічне підґрунтя державного регулювання ВЕ в Україні (с.114-116, с.130-132);

– обґрунтовано науково-методичні підходи до формування диверсифікованих інструментальних комплексів державного регулювання

розвитку ВЕ залежно від територіально локалізованої конфігурації домінантних факторів її розвитку, які сформовані в термінах математичної теорії графів і передбачають побудову гібридних когнітивних карт на основі визначення системи цільових факторів, індикаторів і керівних елементів державного регулювання з поступовим сценарним моделюванням параметрів зазначеного процесу розвитку залежно від комбінації керівних імпульсів, здійснюваних за схемою «одиничні – типові – комбіновані», що дозволило систематизувати методи, інструменти й важелі державного регулювання ВЕ (с.181-184);

– актуалізовано концепцію формування організаційно-економічного забезпечення державного регулювання розвитку ВЕ в структурі енергозабезпечення національного господарства, яка ґрунтується на сформульованому вихідному постулаті, сконструйована на центральному понятті енерго-інфраструктурної локалі (ЕІЛ) як сукупності об'єктів енергетичної інфраструктури, що забезпечують виробництво, передачу, розподіл і споживання енергії, яка територіально визначена межами розташування усталеної конфігурації домінантних факторів розвитку певного виду відновлюваних джерел енергії та представлена взаємопов'язаними блоками (теоретичним, методологічним, цілепокладання, конструювання ЕІЛ, управлінського, організаційно-економічного забезпечення), що в сукупності становить системну основу забезпечення розвитку відновлюваної енергетики в Україні (с.309-316);

удосконалено:

– методичний підхід до оцінювання якості державного регулювання розвитку ВЕ, особливістю якого є: застосування методичного інструментарію теорії нечіткої логіки з формуванням двох блоків характеристик (deskриптивного, що складається з модулів опису принципів, обсягів і динаміки державної підтримки відновлюваної енергетики, та критеріального, який включає якісні критерії оцінювання кожного deskриптора), які покладено в основу побудови матриці знань; визначення часткових показників відповідності кожного deskриптора кожному з критеріїв, що за «шкалою термометра» переводяться в лінгвістичні оцінки, на основі яких із застосуванням функцій належності визначається показник якості державного регулювання розвитку ВЕ; це забезпечує підвищення аналітичності при обґрунтуванні управлінських рішень за умов апіорної неточності та неповноти вхідних даних (с.158-168, с.267-269);

– науково-методичний підхід до структурно-функціонального конструювання механізму державного регулювання ВЕ в Україні, який ґрунтується на конфігураційних моделях регулювання, які розробляються для кожної енергетично-інфраструктурної локалі, що передбачає вибір інституціональної альтернативи й формування диверсифікованого інструментального комплексу державного регулювання, який містить економічну складову у вигляді елементів державної підтримки розвитку ВЕ в межах конкретної локалі, відібраних за визначеними критеріями й умовами,

та організаційну складову, яка включає адміністративно-правові й методичні засоби їх реалізації, що дозволило структурувати механізм державного регулювання розвитку ВЕ як складової енергетичного комплексу та забезпечити його ринкову адаптованість (с.326-333);

– методичний підхід до розбудови інформаційного базису державного регулювання розвитку ВЕ, який передбачає побудову багаторівневої геоінформаційної системи з властивими їй елементами, розробку порядку оцінювання й картографування ресурсів ВДЕ на національному та локальному рівнях, що є інформаційно-аналітичним підґрунтям визначення меж енерго-інфраструктурних локалей за видами відновлюваних джерел енергії (с.355-357, с.362-370);

– прикладний механізм державного регулювання розвитку ВЕ України, який, на відміну від існуючого, передбачає застосування диверсифікованих інструментальних комплексів державного регулювання, точково спрямованих на розвиток ВДЕ в територіальних межах локалізації найсприятливіших для такого розвитку факторів, при залученні до процесу регулювання розвитку ВЕ широкого кола недержавних і саморегульованих організацій, бізнес-структур відповідно до обраної інституціональної альтернативи державного регулювання; представлений у системній єдності складових державного регулювання розвитку ВЕ в Україні, що забезпечує підвищення його якості й результативності (с.337-338, с.350-352);

набули подальшого розвитку:

– структура організаційно-економічного забезпечення державного регулювання розвитку ВЕ, яка є сукупністю законодавчих норм і засобів адміністративного управління, а також утвореного системними взаємозв'язками між ними механізму реалізації цілеспрямованого впливу держави на розвиток ВЕ в Україні, що відбувається шляхом виокремлення чотирьох функціональних складових зазначеного механізму (стратегічного планування та програмування, енергетичної євроінтеграції, інститутогенезу, інвестиційного забезпечення) і забезпечує досягнення повноти й цілісності державного регулювання розвитку ВЕ в Україні (с.92-94);

– аналітико-фактологічний базис державного регулювання розвитку ВЕ завдяки визначенню характеристик її стану й тенденцій їх динаміки (перманентне відставання частки генерації ВДЕ від програмних показників; зростання кількості суб'єктів і об'єктів генерації на ВДЕ; невідповідність тарифного регулювання розвитку ВЕ поточному рівню нормованої вартості електроенергії (LCOE); неоднорідність чинників і параметрів розвитку за видами ВДЕ; зменшення інвестиційних надходжень у сферу ВЕ при скороченні термінів виконання інвестиційних проєктів), а також оцінюванню якості державного регулювання розвитку ВЕ й конкретизації детермінантів її поточного рівня (зависокі трансакційні витрати та витрати на інституціональні перетворення, нестабільність інвестиційного забезпечення, висока зарегульованість розвитку ВЕ з боку держави), що в підсумку

забезпечує обґрунтованість стратегічних рішень у сфері державного регулювання розвитку вітчизняної відновлюваної енергетики (с.197-200);

– процес підвищення якості державного регулювання розвитку вітчизняної відновлюваної енергетики шляхом наукового обґрунтування інституціонального вектора трансформації його організаційно-економічного забезпечення як інтегрального напрямку, який враховує чинники й драйвери оптимізації решти функціональних складових механізму державного регулювання розвитку ВЕ (с.250-255);

– наукові положення щодо лібералізації державного регулювання у сфері відновлюваної енергетики шляхом типологізації інституціональних альтернатив такого регулювання (державне регулювання, квазірегулювання, співрегулювання, саморегулювання), визначених за ознакою ступеня участі держави в регулюванні розвитку відновлюваної енергетики, що забезпечує підвищення його якості завдяки узгодженню інтересів держави та стейкхолдерів (с.295-297);

– прикладний інструментарій державного регулювання розвитку вітрової енергетики України шляхом просторового визначення Південної ЕІЛ та її ключових характеристик, побудови гібридної когнітивної карти й розробки наукових пропозицій щодо формування диверсифікованого інструментального комплексу державного регулювання розвитку вітрової енергетики на основі сценарного моделювання (с.376-384).

Зазначене, дає підставі стверджувати, що висновки та рекомендації, які сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими. Сформульований перелік наукових завдань надав автору можливість досягнути нових наукових результатів, які можна оцінити як такі, що мають наукову новизну та практичну цінність.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які наведено у дисертації

Основний зміст дисертаційного дослідження структурований за розділами та підрозділами. Оцінюючи обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій в цілому, варто відзначити високий рівень теоретичного, методичного та методологічного опрацювання автором основних аспектів досліджуваної теми.

Інформаційну базу дослідження становлять матеріали Державної служби статистики України та міжнародних організацій, статистичні матеріали Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Міністерства енергетики України, законодавчі й нормативні акти України з питань регулювання розвитку ВЕ; укази Президента України; аналітичні матеріали Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України; результати досліджень вітчизняних та зарубіжних учених і самого автора.

Автором дисертації чітко окреслені і логічно побудовані мета та завдання дослідження, обґрунтовано теоретичні та методичні підходи щодо

їх виконання, розроблено і апробовано відповідні пропозиції, які в своїй комплексності є науковим здобутком вирішення економічного завдання дослідження. Зміст роботи свідчить про наукову компетентність її автора.

Про надійність представлених у роботі результатів дослідження свідчить застосування загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання: таких як: *систематизація, монографічний та історичний* – для визначення факторів розвитку ВЕ й обґрунтування теоретичних засад комбінаторного ресурсно-детермінованого підходу до державного регулювання розвитку ВЕ; *deskриптивний, структурний аналіз і синтез* – для визначення змісту поняття «організаційно-економічне забезпечення державного регулювання розвитку ВЕ» і структури зазначеного забезпечення; *декомпозиція, методологічний синтез* – для створення методологічних засад формування організаційно-економічного забезпечення державного регулювання розвитку ВЕ; *критеріальний, методи нечіткої логіки* – для вдосконалення методичного підходу до оцінювання якості державного регулювання сфери ВЕ; *когнітивне й сценарне моделювання* – для розробки методичних засад формування диверсифікованих інструментальних комплексів державного регулювання розвитку ВЕ та обґрунтування наукових пропозицій щодо формування диверсифікованого інструментального комплексу державного регулювання розвитку вітрової енергетики; *економіко-статистичні, порівняння, графічний* – для визначення стану державного регулювання розвитку ВЕ в Україні та світі; *типологізація, конкретизація, системно-структурний аналіз і синтез, структурно-функціональне конструювання* – для концептуалізації підходів до формування організаційно-економічного забезпечення державного регулювання розвитку ВЕ в Україні; *абстрактно-логічного узагальнення* – для формулювання висновків проведеного дослідження.

У *вступі* обґрунтовано вибір теми дослідження; вказано її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету й завдання, предмет, об'єкт дослідження; подано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; розкрито особистий внесок здобувача; наведено дані про апробацію, публікації, структуру й обсяги роботи.

У *першому розділі* – «*Теоретичний базис регулювання розвитку відновлюваної енергетики в національній економіці*» – розкрито роль відновлюваної енергетики в системі енергозабезпечення національної економіки; розвинуто теоретичні засади державного регулювання її розвитку; визначено сутність і структуру його організаційно-економічного забезпечення.

У *другому розділі* – «*Методологічні засади регулювання розвитку відновлюваної енергетики в економіці України*» – розроблено методологічні засади формування організаційно-економічного забезпечення державного регулювання розвитку ВЕ в системі енергозабезпечення національної економіки; удосконалено методичний підхід до оцінювання якості

державного регулювання розвитку ВЕ й розроблено методичні засади формування диверсифікованих інструментальних комплексів у системі державного регулювання розвитку ВЕ.

У третьому розділі – «Стан державного регулювання розвитку відновлюваної енергетики в Україні та світі» – діагностовано сучасний стан розвитку ВЕ в Україні й здійснено оцінювання якості його державного регулювання; виконано описовий аналіз організаційно-економічного забезпечення державного регулювання розвитку вітчизняної ВЕ.

У четвертому розділі – «Концептуалізація підходів до формування ОЕЗ державного регулювання розвитку відновлюваної енергетики» – розроблено цілісну концепцію державного регулювання сфери ВЕ на основі теоретично обґрунтованих інституціональних альтернатив і моделі конфігураційного державного регулювання розвитку ВЕ.

У п'ятому розділі – «Механізм формування організаційно-економічного забезпечення державного регулювання розвитку відновлюваної енергетики» – удосконалено механізм державного регулювання розвитку ВЕ в Україні і його інформаційну платформу; конкретизовано економічні інструменти й важелі державного впливу на розвиток вітрової енергетики для Південної ЕІЛ.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження

Результати аналізу теоретичних матеріалів і методичних положень, викладених у дисертації, доведено до стадії використання їх у практичній діяльності, а саме: районною адміністрацією Запорізької міської ради по Дніпровському району (довідка від 19.02.2020 № 431/в), Запорізьким управлінням Офісу великих платників податків ДФС України (довідка від 11.03.2020 № 32/10/28-10-47-03-40), Запорізьким центром перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ та організацій Запорізької обласної державної адміністрації (довідка від 10.02.2020 № 107/2); Центром управління інформаційними технологіями Запорізької міської Ради (довідка від 28.01.2020 № 309); ТОВ «ПГС Енергія» (довідка від 06.09.2017 № 06-09/17-2).

Окремі теоретичні й методичні положення дисертаційної роботи використані в навчальному процесі Запорізького національного університету при викладанні дисциплін «Архітектура сучасних Web-сервісів», «Методи та моделі штучного інтелекту», «Технологія створення програмних та інтелектуальних систем», «Інформаційні технології в управлінні економічними системами» (довідка від 15.06.2020 № 60/01.01-13), Донбаської державної машинобудівної академії МОН України при викладанні дисципліни «Екологічна політика та екологічна безпека» (довідка від 29.03.2020 № 033-05/314).

Оцінка публікацій та апробація

Дисертаційна робота є завершеним самостійним науковим дослідженням. Результати дослідження опубліковано у 41 науковій праці, з яких: 6 – монографії обсягом 27,51 ум.-друк. арк. (у т. ч. 1 одноосібна монографія обсягом 16,8 ум.-друк. арк.); 21 – статті в наукових фахових виданнях України обсягом 8,07 ум.-друк. арк. (у т. ч. 9 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз); 12 – публікації апробаційного характеру обсягом 2,01 ум.-друк. арк.; 2 – публікації, які додатково висвітлюють результати дослідження і входять до міжнародних наукометричних баз, обсягом 1,03 ум.-друк. арк. Загальний обсяг публікацій становить 31,11 ум.-друк. арк.; особисто автору належать 29,79 ум.-друк. арк.

Враховуючи вище викладене, переконані, що здобувачем дотриані всі вимоги як стосовно кількості публікацій, так і змісту публікованих результатів, які повністю відповідають тим, що містяться в дисертаційному дослідженні і представлені для захисту.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Автореферат дисертації стисло відображає її основний зміст, розкриває актуальність обраної теми, основні наукові результати, рівень їх новизни, висновки та рекомендації щодо їх використання в практичній діяльності. Автореферат є ідентичним дисертації за структурою та висновками.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (478 найменувань) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 498 сторінок, з них основний текст – 370 сторінок. Робота містить 41 таблицю та 83 рисунки.

Обсяг, структура, оформлення дисертації та автореферату, в цілому, відповідають встановленим вимогам щодо докторських дисертацій.

Стиль та мова викладення результатів дослідження

Дисертація виконана державною мовою, якою автор володіє досконало. Стиль дисертації відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю, обґрунтованістю. Структура дисертації цілком узгоджується з її назвою, метою і завданнями дослідження.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи результати дослідження, звернемо увагу на зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи.

1. В п.1.1 дисертаційного дослідження на рис. 1.2 (стор. 67) представлено умови і фактори збалансованого функціонування та оптимального розвитку системи енергозабезпечення регіону, але слід зазначити, що на нашу думку, необхідно було б також відобразити взаємозв'язок між існуючою системою енергозабезпечення регіону і запропонованою автором системою, яка ґрунтується на використанні

відновлюваних джерел, що надало б змогу продемонструвати переваги використання відновлюваних джерел в регіоні.

2. На рис. 1.4 «Інструменти адміністративно-організаційного механізму державного регулювання розвитку відновлюваної енергетики» (стор. 91) узагальнено інструментарій, який враховує удосконалення економічного механізму розвитку енергетичної галузі, тому, на нашу думку, рис.1.4 необхідно було б доповнити інформацією щодо інструментів фінансово-економічного механізму.

3. В п.2.1, табл. 2.1 автор наводить цільові кількісні показники розвитку відновлюваної енергетики, до яких віднесено виробництво енергії з відновлюваних джерел в електроенергетиці, в системах опалення, у транспортному секторі, але представлено показники лише за 2017 р. та 2020 р., що, на наш погляд обмежує аналітичність інформації та не надає можливості встановити стійкість тенденції змін.

4. У п.2.3 дисертаційної роботи (стор. 151 – 155) автор представив перелік, характеристику та алгоритми розрахунку індикаторів моніторингу ефективності політики підтримки ВДЕ за підходом Гречухіної І.О. та ін., але, при цьому, автор не конкретизує увагу на тому, що саме було запозичено з цієї та інших методик, а що розроблено автором особисто, а також необхідно конкретизувати зв'язок між індикаторами та побудованою автором моделлю оцінки ЯДРРВЕ (стор. 159).

5. На стор. 223 – 224 автор наводить результати використання сценарного аналізу для визначення прогностичних показників, але автором не обґрунтовано, чи існує взаємозв'язок між світовими енергетичними стратегіями, які розглядаються як загальний комплексний план розвитку світового енергетичного сектора, та Національною енергетичною стратегією, наведено лише складові політики удосконалення національної енергетичної стратегії.

6. На рис. 4.7 автором обґрунтовано концепцію формування організаційно-економічного забезпечення державного регулювання розвитку ВЕ в Україні, потребує додаткових пояснень блок «конфігураційне управління» з метою визначення його впливу на організаційно-економічне забезпечення державного регулювання розвитку ВЕ в Україні.

7. На стор. 313 автор зазначає, що при формуванні правових основ реалізації інституціональних альтернатив система організаційно-економічного забезпечення розвитку ВЕ має збагатитися законодавчими і нормативно-правовими актами, адміністративними документами, які на державному рівні юридично закріплюють можливість реалізації таких альтернатив. Варто надати власні пропозиції зміни конкретних норм у конкретних нормативно-правових документах на рівні центральних органів виконавчої влади.

Однак, зазначені недоліки не зменшують наукової та практичної цінності та обґрунтованості основних положень дисертації. Дисертаційна робота є вагомим вкладом в економічну науку і заслуговує позитивної оцінки.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Клопова Івана Олександровича на тему «Організаційно-економічне забезпечення державного регулювання розвитку відновлюваної енергетики: теорія, методологія, механізм» є самостійною, завершеною, цілісною науковою працею. Дисертація якісно збагачує наукові погляди на організаційно-економічне забезпечення державного регулювання розвитку відновлюваної енергетики. Наукові положення, висновки і рекомендації, що винесено на захист, одержані автором самостійно і є суттєвим внеском у розвиток економічної науки.

Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, її зміст, а також положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Таким чином, є підстави констатувати, що дисертаційна робота Клопова Івана Олександровича на тему «Організаційно-економічне забезпечення державного регулювання розвитку відновлюваної енергетики: теорія, методологія, механізм» за змістом, глибиною вирішення наукових проблем та рівнем наукової новизни одержаних результатів відповідає вимогам пп. 10, 12-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ від 24 липня 2013 р. року №567 зі змінами і доповненнями, внесеними згідно з Постановами КМУ №656 від 19.08.2015 р., №1159 від 30.12.2015 р., №567 від 27.07.2016 р., №943 від 20.11.2019 р., №607 від 15.07.2020 р. та вимогами інших нормативних документів Міністерства освіти і науки України, які висуваються до докторських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри національної економіки,
маркетингу та міжнародних економічних відносин
Класичного приватного університету

О.Л. Гальцова

